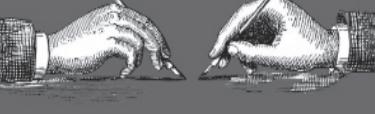

संपादकीय

पिकवावे धन...

विघ्नहर्त्या गणरायाच्या उत्सवाचा जळौष इंप्रेता पोहोचून दरसालाप्रमाणे 'पुढच्या वर्षी लवकर या' म्हणत लाडक्या बाप्पाला निरोप दिला गेला.

राज्याच्या अनेक भागांत प्रतिष्ठापनेच्या दिवशी पावसाने दमदार हजेरी लावली आणि पुढील दहा दिवस 'जलाभिषेक' सुरुच राहिला. या उत्सवाच्या आगमनाला पाऊस झाल्यास तो गणरायाच्या सोंडेत अडकतो, असे ग्रामीण भागात म्हटले जाते. बिथरलेला हती जसा हैदौस घालत सुटो, तसेच पावसाचे वर्तन असायाने तो सोंडेत अडकतो, अशी उपमा दिली गेली असावी. असो. शेतशिवारातील खरिपाच्या पिकांची मात्र पावसाने सुडवणा केली.

अतिवृष्टीच्या मात्याने फळभाज्या, भाजीपाला सडविला. त्याचे परिणाम पितृपूर्धवड्यात लगेच जाणवतील. शाद्विधीला लगान्या भाज्यासाठी ग्राहकाना अधिकचे पैसे मोजावे लागतील. वास्तविक, पाऊस हा सखा असल्याने आणि त्याच्या लहरीपणाचे, अस्मानी संकटाचे फार मनाला लावून घेत नाही. परंतु, एखादे 'विघ्न' हेतुपुरस्सर आणले जात असेल तर त्याला काय म्हणावे? कांदा, द्राक्षे, केळी आणि कपाशी ही प्रमुख नगदी पिके सध्या एकाच वेळी अडचणीत आली आहेत.

कांद्याचे दर चालू वर्षात शेतक्यांसाठी सावरुच शकलेले नाहीत. बाजारात सहाशे ते सातशे रुपये किंटल असा अल्प दर मिळत असतानाच, केंद्राने काही दिवसांपूर्वी खरेदी केलेला तीन लाख टन कांदा बाजारात आणण्यास सुरुवात केली. हे उत्पादन देशभारात रेशनवरून द्यायलाही कोणाची हरकत नाही. परंतु, सरकाराचा अनुदानित कांदा खुल्या बाजारात आल्यास उत्पादकाना मिळण्याचा चार-दोन रुपयांचा घास हिरावला जाण्याचीच शक्यता. सोबत 'ट्रम्प ट्रेफिंग' पुढे दर आणखी कोसल्याची भीती. केंद्राने निवडुणुकांच्या काळात निर्यात शुल्क हटविले असले, तरी आता शीलंका आणि बांगलादेशेनी कांद्यावर दहा टक्के आयातशुल्क लावून भारतीय निर्यातदारांना झटका दिला. कपाशी उत्पादकाच्या वाट्यालाही तेच भोग आले. अमेरिकेने भारतावर लावलेल्या वाढीव 'ट्रेफिंग' पुढे अडचणीत आलेल्या कापड उद्योगाला सावरण्यासाठी केंद्राने नुकतेच कापसावरील अकरा टक्के आयात शुल्क हटवले. यामुळे उद्योगाला अल्प दिलासा मिळणार असला, तरी यामुळे परदेशातून कच्च्या मालाची आयात वाढेल. शेवटी देशात कपाशीचे भाव पडून उत्पादकच भरलेले जातील.

केळीचे दर सध्या विक्री तीनशे ते चारशे रुपयांपैंत घसरले आहेत. दोन आठवड्यांपूर्वी ते दोन अडीच हजार रुपये किंटलपैंत होते. 'ट्रम्प ट्रेफिंग'चा हा फटका असल्याची अफवा व्यापार्यांनी उठवली. वास्तविक, केळीची निर्यात अमेरिकेत नव्हे, तर आखाती देशांमध्ये सर्वाधिक होते. तरीही बहाणेबाजी करून दर पाडले जात आहेत. 'ट्रम्प ट्रेफिंग'च्या आडून साप-साप ओरडून भुई थोपण्याचे प्रकार थांबविण्यासाठी सरकारी पातळीवरून प्रयत्न होताना दिसत नाहीत. लही हवामानासह चुकीच्या कृपी धोरणाचा फटका बसून द्राक्ष पिकाची झालेली वाताहत सर्व जाणून आहेत. 'द्राक्षपंढरी' ही विभागाची ओळख पुसली जाते की काय, अशी स्थिती आहे. धरसोंडीची धोरणे व अक्षम्य दुर्लक्षणांपैरी एकाच वेळी प्रमुख पिकांवर संकट ओढवले, ज्यामुळे शेतकी आयुष्यातून उदू शकतो.

उद्योग क्षेत्र वाचायला हवेच; परंतु शेती मरणार नाही, याचीही काळजी ध्यायला हवी. निर्यातदारांना अनुदान देण्याच्या हालचाली सुरु आहेत. मग कृषी क्षेत्रालाही ते ध्यायला काय अडचण? 'पिकवावे धन, ज्याची आस की ज' असे संतु तुकोबा म्हणतात. दक्ष राहन शेती करण्याचा संदेश ते देतात, शेतीची मशागत वैलेवरच करणे आवश्यक आहे, वेळ गेल्यावर शम वाया जाते, असेही ते निश्चून सांगतात. आगामी काळ कृषी क्षेत्रासाठी प्रचंड आव्हानाचा आहे. नव्या बाजारेपेठा शोधपैर्यंत नाशवंत उत्पादन टिकू शकत नाहीत. अशा स्थितीत सरकारी धोरणांची भक्तम साथ लाभल्यास किमान शेतकी, निर्यातदारांना लढण्यासाठी बळ तरी मिळेल; अन्यथा सारेच मुसळ केरात जायचे!

माणसानं पाषाणहृदयी की कोमलहृदयी असावं?

चिंता चितेपेक्षा दाहक असते!

माणसू मरणानंतर चितेत जळून संपतो. पण चिंता जिवत माणसाला आतूनच जाळत राहते. एवढं सारं कळत असूनही आपण स्वतः च्या व्यक्तिमत्त्वानुसार, जडणघडणीप्रमाणे आणि मनशक्तीनुसार कमी-जास्त प्रमाणात घडलेल्या घटनांवर, व्यक्तींवर अथवा भविष्याबाबत चिंता करत असते.

माणसाने चिंता अर्थात काळजी करावी का? याचे उत्तर बहुतेक जण कधीच करू नये असंच देतात. पण जो काळजी करत नाही म्हणजेच चिंता करत नाही, तो मला वाटतं पाषाणहृदयीच असावा. कारण काळजी न करणारे दुसऱ्यांच्या भावाना समजून घेत नाहीत, भविष्याबाबत आढावे बांधत नाहीत. असे लोक खंवंच पाषाणहृदयी समजावे. वागण्या-बोलण्यात आणि व्यवहारात कठोर असणाऱ्यांना आपण पाषाणहृदयी म्हणतो. दुसऱ्यांची अजिबात कदर न करणारे, स्वार्थी वृतीचे, निर्देशी लोकसुदूर पाषाणहृदयीच असतात. याउलट कोमलहृदयी म्हणजे दुसऱ्यावर

प्रेम करणारे, स्वतःची लंगोटी विकून पाहुणचार करणारे, दुसऱ्यांच्या भावानांची कदर करणारे, हळवे, निरागस, भाबडे आणि कृतज्ञ लोक होय.

वील वर्णनानंतर जर प्रश्न विचारला, माणसाने कसा असावा - पाषाणहृदयी की कोमलहृदयी? तर बहुतेक जण म्हणतील, माणसाने कोमलहृदयी असाव!

खरं तर, व्यक्तिमत्त्व, जडणघडण आणि अनुवंशिक गुणवैशिष्ट्यांमुळे आपण कोमल किंवा पाषाणहृदयी घडतो. कोमलहृदयी लोकांना जीवनात अनेक अडचणी घेतात. त्यांच्या चांगुलपणाचा फायदा अनेकजण घेतात. नेब्लट, भित्रा अशी विशेषणे त्यांना दिली जातात. अन्याय, अत्याचार सहन करून त्यांना हालाकीचं जीवन जगावं लागत. त्यांच्याशी आर्थिक फसवणूक

-किशोर जाधव
सोलापूर
मो.९९२२८८२५४१

केली जाते, इमोशनली ब्लॉकमेल केलं जातं. गरज संपल्यावर त्यांना कोणी विचारतही नाही.

त्याउलट पाषाणहृदयी लोकांनी कोणी सहज कोणतेही व्यवहार करत नाही. त्यांच्यावर फसवणुकीचे डाव क्वचितच चालतात. चिंता न करता ते मानसिक दृश्या सक्षम राहतात आणि आपलं धेय कठोरपणे गाठतात. अनेकदा भूतकाळातील दुःख अनुभव किंवा अन्यायामुळे कोमलहृदयी व्यक्ती पाषाणहृदयी बनतो. तो पुन्हा दुखावला जाऊ नये म्हणून स्वतःभोवती कठोरतेच कवच बांधतो.

माणसाने फक्त कोमलहृदयी किंवा फक्त पाषाणहृदयी न राहता परिस्थितीनुसार समतोल साधावला हवा.

जर आपण फक्त कोमलहृदयी असू, तर लोक आपल्यावर वर्चस्व गाजवतील, फसवतील, आणि शिस्त पाळताना.

जर आपण फक्त पाषाणहृदयी असू, तर लोक आपल्यावर नाहीत. त्यामुळे दर्शवणार वापर नाहीत. त्यांच्या असाव!

म्हणजे : मनाने कोमल - करुणा, दया, समृद्धारपणा ठेणे. निर्णयाने कठोर - स्वतःच्या हक्क, तच्ये आणि न्यायावर ताम राहणे.

उदाहरणार्थ

इथे कोमलहृदयी व्हायला हवं:

१) कुणी चुकलं तर त्याला दुसरी संधी देताना.

२) गरज, गरीब, आजारी, अशक लोकांना मदत करताना.

३) मित्र/कुटुंबीय दुःखात असताना आधार देताना.

४) मुलं, प्राणी आणि निसर्गाशी वागताना.

इथे पाषाणहृदयी व्हायला हवं:

१) कुणी वारंवार आपल्याला फसवत असेल तर त्याला थांबवताना.

२) चुकीचं किंवा अन्यायाचं समर्थन नाकरताना.

३) व्यवसाय, अभ्यास किंवा करिअरमध्ये शिस्त पाळताना.

४) वाईट सर्वीसवर मात करताना (उदा. आळस, वाईट संगत).

हवं कोमलहृदयी असू, परंतु लोक आपल्यावर वर्चस्व गाजवतील, फसवतील असाव!

संस्कृतीहीनतेचे लक्षणच म्हणावे लागेल. हे दृश्य अत्यंत वेदनादीयी आणि अपमानकारक आहे. हा केवळ मूर्तीचा नव्हेत, तर बुद्धांच्या खरा मार्ग दाखवला. त्यांची प्रतिमा ही केवळ सजावटीची वस्तू नसून जीवनातील विवेक व मूल्यांची आठवण करून देणारे प्रतीक आहे. अशा थोर व्यक्तिमत्त्वाच्या मूर्तीला 'सजावटीची शोपीस' मानणे आणि त्याचा अनादर करणे ही आपली सांस्कृतिक अधोगतीच म्हणावी लागेल. हे मान्य करावे

भगवान बुद्ध हे केवळ बौद्ध धर्माचे प्रवर्तक नव्हते, तर ते संपूर्ण मानवजातीसाठी शांततेचा मार्ग दाखवणारे महापुरुष होते. भगवान बुद्ध हे शांततेचे, करूनचे आणि समतेचे जागतिक प्रतीक असुन त्यांनी करून, देणारे मूर्तीच्या खर्चाचा त्याचा विवेक व मूल्यांची आठवण करून देणारे प्रतीक आहे. अशा थोर व्यक्तिमत्त्वाच्या मूर्तीला 'सजावटीची शोपीस' मानणे आणि त्याचा अनादर करणे ही आपली सांस्कृतिक अधोगतीच म्हणावी लागेल. हे मान्य करावे</

बिले घेतलीत ना, मग कामे अपूर्ण का...?

जलजीवनाच्या ठेकेदारांना सीईआरो भंडारी यांनी सुनावले

अक्षराज : वसंत रांधवण

दि. १३, अहिल्यानगर :

जलजीवनाच्या योजना लवकरात लवकर पूर्ण करून, त्याचे हस्तांतरण करण्याची गरज आहे. तसेच ज्या योजनांच्या कामांसाठी प्रशासनाने ७० टक्के पेक्षा अधिक बिले अदा केलेली आहेत. अशा संबंधित ३८ योजनांची कामे देखील तक्का लूप करून घ्या, अशा सक्त सूचना मुख्य कार्यकारी अधिकारी आनंद भंडारी यांनी ठेकेदारासह प्रशासनीय यंत्रणेला दिल्या. जिल्हा परिषदेतून ८३० योजना घेतल्या आहेत. त्यावर आतापर्यंत ९०० कोटींचा खर्च झाला आहे. तरीही यापैकी केवळ ३४४ योजनाच घूर्ण आहेत. लोकप्रतिनिधीकडून ही योजना, त्यांची कामे, दिलेला खर्च यावरून तकारीचा पाढा सुरु आहे, अनेकदा पथकांकडूनही तपासणी केली गेली आहे.

या सर्व पार्श्वभूमीवर काल मुख्य कार्यकारी अधिकारी भंडारी यांनी सरपंच, ठेकेदार आणि प्रशासकीय यंत्रणा यांच्यासमवेत बैठक घेऊन पूर्णत्वाकडे असलेल्या साधारणत: ८० पेक्षा अधिक योजनांच्या कामांचा नेमका आढावा घेतला. यावेळी ग्रामीण पाणी पुरवठा कार्यकारी अभियंता हिंदू चव्हाण, उप कार्यकारी अभियंता आराळकर, उपअभियंता शीरंग गडदे, उपअभियंता आनंद रुपनर, रवींद्र पिसे, जायभाय, पंडीत, कोकरे आदी उपस्थित होते.

यावेळी सीईआरो भंडारी यांनी बैठकीत ठेकेदारांच्या अडचणी समजून घेतल्या. यावेळी ठेकेदारांनी खोदकाम केले आहे. मात्र पावसाचे पाणी साचल्याने काम थांबले आहे, ग्राम पंचायत पातळीवर टाकिसाठी जागेची अडचण, गावकन्यांकडून वाढीव काम

सीईआंनी पदभार घेतल्यापासून जलजीवन योजनावर विशेष लक्ष केंद्रित केले. योजनांच्या कामांना गती देणे, हस्तांतरण करणे याचा वेळेवेळी आढावा घेतला. यावूर्वी २२ योजना हस्तांतरित झाल्या होत्या. एकाच महिन्यात ही संख्या आता ८८ पर्यंत पोहोचली आहे. योजना हस्तांतरित करताना गावकन्यांना विश्वासात घेतले जात आहे. त्यांना योजना चालविण्यासाठी मार्गदर्शन केले जात आहे. जलजीवन च्या ८० पेक्षा अधिक योजनांचा संबंधित सरपंच, ठेकेदार आणि प्रशासकीय यंत्रणेकडून आढावा घेतला. त्यांना ७० टक्के पेक्षा अधिक बिलांची रकम दिलेली आहे, त्यांना योजना पूर्ण करण्याच्या सूचना केल्या.

- आनंद भंडारी, मुख्य कार्यकारी अधिकारी

याची मागणी, अशा वेगवेगळ्या समस्या मांडल्या. त्यावर सीईआंनी प्रशासनाला फिल्डवर जाऊन त्या सोडविण्याच्या सूचना केल्या. तसेच टाटा कन्सलटनी, तसेच वेगवेगळ्या समित्यांनी काढलेले ऑडिट पॉइंटवर काम करण्याबाबतही प्रशासकीय यंत्रणेला सूचना केल्या.

योजना पूर्ण व्हायला पाहिजेत, असाही वेळ दिला.

दरम्यान, काही योजनांना सुप्रमा करण्याची गरज का आहे. त्यात नेमका इंटरेस्ट कोणाचा आहे. अगोदर स्थानिक स्तरावर आराखडे कोणी तयार केले होते, इत्यादी बाबांचाही सीईआंनी बारकाईने आढावा घेतला.

योजना पूर्ण व्हायला पाहिजेत, असाही वेळ दिला.

अवघ्या २४ तासांत काम पूर्ण करण्याचा संकल्प केला. त्यानुसार, या कामाला सुरुवात झाली असून, ग्रामस्थांनी सुजित झावरे पाटील यांचे या योगदानाबद्दल संतकार करून आभार मानले. यावेळी सरपंच, उपसरपंच, देवस्थानचे चेअरमन, व्हाईस चेअरमन आणि ग्रामस्थ मोठ्या संख्येने उपस्थित होते.

सुजित झावरे पाटील यांच्या प्रयत्नामुळे दैठणे गुंजाळ गावात अनेक विकासकामांना गती मिळाली आहे. या विकासकामांमुळे गावाचा चेहरामोहरा बदलत असून, ग्रामस्थांमध्ये समाधानाचे वातावरण आहे.

खडेश्वर मंदिर परिसरात सुशोभीकरणामुळे भक्तांना अधिक चांगल्या सुविधा उपलब्ध होणार आहेत.

सुजित झावरे पाटील यांच्या कार्याला आपला शब्द पाळत निधी मंजूर करून

अवघ्या २४ तासांत काम पूर्ण करण्याचा संकल्प केला. त्यानुसार, या कामाला सुरुवात झाली असून, ग्रामस्थांनी सुजित झावरे पाटील यांचे या योगदानाबद्दल संतकार करून आभार मानले. यावेळी सरपंच, उपसरपंच, देवस्थानचे चेअरमन, व्हाईस चेअरमन आणि ग्रामस्थ मोठ्या संख्येने उपस्थित होते.

सुजित झावरे पाटील यांच्या कार्याला आपले विकासकामांना गती मिळाली आहे. या विकासकामांमुळे गावाचा चेहरामोहरा बदलत असून, ग्रामस्थांमध्ये समाधानाचे वातावरण आहे.

खडेश्वर मंदिर परिसरात सुशोभीकरणामुळे भक्तांना अधिक चांगल्या सुविधा उपलब्ध होणार आहेत.

सुजित झावरे पाटील यांच्या कार्याला आपला शब्द पाळत निधी मंजूर करून

सुजित झावरे पाटील यांच्या कार्याला आपले विकासकामांना गती मिळाली आहे. या विकासकामांमुळे गावाचा चेहरामोहरा बदलत असून, ग्रामस्थांमध्ये समाधानाचे वातावरण आहे.

सुजित झावरे पाटील यांच्या कार्याला आपले विकासकामांना गती मिळाली आहे. या विकासकामांमुळे गावाचा चेहरामोहरा बदलत असून, ग्रामस्थांमध्ये समाधानाचे वातावरण आहे.

सुजित झावरे पाटील यांच्या कार्याला आपले विकासकामांना गती मिळाली आहे. या विकासकामांमुळे गावाचा चेहरामोहरा बदलत असून, ग्रामस्थांमध्ये समाधानाचे वातावरण आहे.

सुजित झावरे पाटील यांच्या कार्याला आपले विकासकामांना गती मिळाली आहे. या विकासकामांमुळे गावाचा चेहरामोहरा बदलत असून, ग्रामस्थांमध्ये समाधानाचे वातावरण आहे.

सुजित झावरे पाटील यांच्या कार्याला आपले विकासकामांना गती मिळाली आहे. या विकासकामांमुळे गावाचा चेहरामोहरा बदलत असून, ग्रामस्थांमध्ये समाधानाचे वातावरण आहे.

सुजित झावरे पाटील यांच्या कार्याला आपले विकासकामांना गती मिळाली आहे. या विकासकामांमुळे गावाचा चेहरामोहरा बदलत असून, ग्रामस्थांमध्ये समाधानाचे वातावरण आहे.

सुजित झावरे पाटील यांच्या कार्याला आपले विकासकामांना गती मिळाली आहे. या विकासकामांमुळे गावाचा चेहरामोहरा बदलत असून, ग्रामस्थांमध्ये समाधानाचे वातावरण आहे.

सुजित झावरे पाटील यांच्या कार्याला आपले विकासकामांना गती मिळाली आहे. या विकासकामांमुळे गावाचा चेहरामोहरा बदलत असून, ग्रामस्थांमध्ये समाधानाचे वातावरण आहे.

सुजित झावरे पाटील यांच्या कार्याला आपले विकासकामांना गती मिळाली आहे. या विकासकामांमुळे गावाचा चेहरामोहरा बदलत असून, ग्रामस्थांमध्ये समाधानाचे वातावरण आहे.

सुजित झावरे पाटील यांच्या कार्याला आपले विकासकामांना गती मिळाली आहे. या विकासकामांमुळे गावाचा चेहरामोहरा बदलत असून, ग्रामस्थांमध्ये समाधानाचे वातावरण आहे.

सुजित झावरे पाटील यांच्या कार्याला आपले विकासकामांना गती मिळाली आहे. या विकासकामांमुळे गावाचा चेहरामोहरा बदलत असून, ग्रामस्थांमध्ये समाधानाचे वातावरण आहे.

सुजित झावरे पाटील यांच्या कार्याला आपले विकासकामांना गती मिळाली आहे. या विकासकामांमुळे गावाचा चेहरामोहरा बदलत असून, ग्रामस्थांमध्ये समाधानाचे वातावरण आहे.

सुजित झावरे पाटील यांच्या कार्याला आपले विकासकामांना गती मिळाली आहे. या विकासकामांमुळे गावाचा चेहरामोहरा बदलत असून, ग्रामस्थांमध्ये समाधानाचे वातावरण आहे.

सुजित झावरे पाटील यांच्या कार्याला आपले विकासकामांना गती मिळाली आहे. या विकासकामांमुळे गावाचा चेहरामोहरा बदलत असून, ग्रामस्थांमध्ये समाधानाचे वातावरण आहे.

सुजित झावरे पाटील यांच्या कार्याला आपले विकासकामांना गती मिळाली आहे. या विकासकामांमुळे गावाचा चेहरामोहरा बदलत असून, ग्रामस्थांमध्ये समाधानाचे वातावरण आहे.

सुजित झावरे पाटील यांच्या कार्याला आपले विकासकामांना गती मिळाली आहे. या विकासकामांमुळे गावाचा चेहरामोहरा बदलत असून, ग्रामस्थांमध्ये समाधानाचे वातावरण आहे.

सुजित झावरे पाटील यांच्या कार्याला आपले विकासकामांना गती मिळाली आहे. या विकासकामांमुळे गावाचा चेहरामोहरा बदलत असून, ग्रामस्थांमध्ये समाधानाचे वातावरण आहे.

सुजित झावरे पाटील यांच्या कार्याला आपले विकासकामांना गती मिळाली आहे. या विकासकामांमुळे गावाचा चेहरामोहरा बदलत असून, ग्रामस्थांमध्ये समाधानाचे वातावरण आहे.

सुजित झावरे पाटील यांच्या कार्याला आपले विकासकामांना गती मिळाली आहे. या विकासकामांमुळे गावाचा चेहरामोहरा बदलत असून, ग्रामस्थांमध्ये समाधानाचे वातावरण आहे.